

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Dagmar Nygrínové v právní věci zemřelé žalobkyně: **V. Š.**, zast. JUDr. Radomírem Pickem, advokátem, se sídlem tř. Svobody 39, Olomouc, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 2. 2007, č. j. 43 Cad 62/2005 – 18,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 2. 2007, č. j. 43 Cad 62/2005 – 18, **se zrušuje** a věc **se mu vrací** k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností brojila žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajského soudu“) ze dne 27. 2. 2007, č. j. 43 Cad 62/2005 – 18, (dále jen „napadený rozsudek“), kterým byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 7. 4. 2005, č. X, (dále také jen „napadené rozhodnutí žalované“). Tímto rozhodnutím žalovaná zamítla žádost žalobkyně o poskytnutí příplatku ke starobnímu důchodu podle nařízení č. 622/2004 Sb., o poskytování příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „nařízení“). Žalobkyně požadovala přiznání tohoto příplatku z toho důvodu, že byla v době od 17. 5. 1951 do 18. 6. 1951 vazebně vězněna a pravomocně odsouzena pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1 písm. c) zákona č. 86/1950 Sb. a pokus návodu k trestnému činu křivé výpovědi podle ustanovení § 5, § 7 odst. 1 a § 161 odst. 1 téhož zákona, za něž však nevykonala trest odnětí svobody.

V **žalobě** proti napadenému rozhodnutí žalované žalobkyně uvedla, že byla rozhodnutím Krajského soudu v Olomouci odsouzena k trestu odnětí svobody na 4 měsíce podmíněně, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu 2 let. Dále jí byl uložen peněžitý trest ve výši 10 000 Kčs. Podotkla, že byla vězněna od 17. 5. 1951 do 18. 6. 1951,

avšak pouze vazebně. Na podporu svých tvrzení připomněla závěr citovaného rozsudku Vrchního soudu v Praze, podle něhož šlo v jejím případě o proces s politickým motivem. Navrhla proto zrušení napadeného rozhodnutí žalované a přiznání příplatku k důchodu ve výši 100 Kč měsíčně.

O žalobě krajský soud rozhodl **napadeným rozsudkem**, kterým žalobu zamítl. V odůvodnění zrekapituloval obsah žaloby a vyjádření žalované, přičemž zejména uvedl, že rozhodoval v souladu s ustanovením § 75 odst. 1, 2 s. ř. s. podle skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu, tedy ke dni 7. 4. 2005. Z obsahu dávkového spisu krajský soud zjistil, že žalobkyni byl přiznán starobní důchod ode dne 27. 8. 1978. Dne 6. 1. 2005 žalobkyně uplatnila žádost o příplatek ke starobnímu důchodu dle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. Podle potvrzení Vězeňské služby ČR pro účely důchodového zabezpečení trvala vazba žalobkyně ode dne 17. 5. 1951 do 18. 6. 1951. Dále krajský soud citoval rozsudek Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 7 Tz 99/93 ze dne 14. 2. 1994, podle něhož rozsudkem bývalého Krajského soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. Tk 194/52 byl porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 3, § 195, § 197 písm. b) trestního řádu č. 87/50 Sb. v neprospěch obviněné V. Š. Z toho důvodu jej Vrchní soud v Praze zrušil. Krajský soud poté vyložil § 1 písm. a) „zákona“ č. 622/2004 Sb., o poskytování příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální (*pozn. NSS: správně se jedná o nařízení vlády, nikoliv „zákon“, dále tedy jen „nařízení“*) a konstatoval, že za politické vězně je pro účely tohoto nařízení nutno považovat pouze osoby v minulosti pravomocně odsouzené. Osoby, které byly vězněny pouze vazebně, a poté byly zproštěny obžaloby, anebo nebyly pravomocně odsouzeny, jimi nebyly, a to ani v případě, že byly rehabilitovány podle ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto důvodu krajský soud vyhodnotil žalobu jako nedůvodnou. Pouze pro úplnost uvedl, že na základě nařízení č. 405/2005 Sb. ze dne 21. 9. 2005 došlo k datu účinnosti tohoto nařízení, tj. 1. 11. 2005, ke změně citovaného nařízení č. 622/2004 Sb., neboť k § 1 odst. 1 písm. a) byla vložena slova „*pro případech byli nezákonně zbaveni osobní svobody a byli rehabilitováni podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb.*“ Krajský soud však nemohl vzít tuto novelu v potaz, neboť napadené rozhodnutí žalované bylo vydáno již dne 7. 4. 2005, tedy před účinností této novely předmětného nařízení vlády.

Proti napadenému rozsudku žalobkyně brojila **kasační stížností** označenou jako odvolání, v níž uvedla, že krajský soud rozhodl na základě nedostatečně zjištěného stavu věci. Na důkaz svého tvrzení žalobkyně ocitovala výrok bývalého Krajského soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. 7 Tk 194/52, jímž byla „odsouzena na 4 měsíce a k peněžitému trestu 10 000 Kč.“ Proto navrhla, aby byl napadený rozsudek zrušen a věc vrácena krajskému soudu k dalšímu řízení. Kasační stížnost byla doplněna soudem ustanoveným zástupcem z řad advokátů. V doplnění žalobkyně uvedla, že opírá svou kasační stížnost o důvod vymezený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Naplnění tohoto kasačního důvodu spatřuje v tom, že krajský soud převzal nezákonný výklad žalované. Podle tohoto výkladu nedošlo v případě žalobkyně k žádnému omezení svobody jejím pobytem ve vazbě od 17. 5. do 18. 6. 1951, neboť byla následně zproštěna obžaloby rozsudkem Okresního soudu v Zábřehu sp. zn. 39/52. Tento rozsudek však byl v řízení o odvolání zrušen a žalobkyně byla pravomocně uznána vinnou a odsouzena. Dále žalobkyně spatřovala naplnění tohoto důvodu kasační stížnosti v tom, že krajský soud nepřihlédl při svém rozhodování k novelizaci hmotněprávní normy, tj. nařízení vlády č. 405/2005 Sb., které nabylo účinnosti od 1. 11. 2005. Krajský soud měl podle názoru žalobkyně na základě této novelizace rozhodnutí žalované zrušit a vrátit jí věc k dalšímu řízení.

Žalovaná ke **kasační stížnosti** podala vyjádření, v němž vyložila právní úpravu poskytování příplatku k důchodu na základě citovaného nařízení. Zřetelně rozlišila právní úpravu platnou před nabytím účinnosti nařízení vlády č. 405/2005 Sb., tj. před 1. 11. 2005, a právní

úpravu po této novelizaci. Od 1. 11. 2005 tak podle názoru žalované náleží příplatek k důchodu rovněž těm občanům ČR, kteří pobírají starobní nebo plný invalidní důchod z českého důchodového pojištění a kteří byli „nezákonně zbaveni osobní svobody a následně rehabilitováni podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních rehabilitacích“). Žalovaná dále stručně zrekapitulovala obsah správního spisu, z něhož dovedla, že řízení týkající se trestní věci rozkrádání státního majetku dle § 245 odst. 1 písm. c) zákona č. 86/1950 Sb. a pokusu návodu k trestnému činu křivé výpovědi dle § 5, § 7 a § 161 odst. 1 trestního zákona pravomocně skončeno rozsudkem bývalého Okresního soudu v Zábřehu ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. T 39/52, jímž byla žalobkyně zproštěna obžaloby. S ohledem na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 2. 1994, sp. zn. 7 Tz 99/93, nebylo možno nahlížet na žalobkyni jako na osobu pravomocně odsouzenou, a proto nesplnila podmínky nároku na příplatek k důchodu podle citovaného nařízení. Pro úplnost však žalovaná k věci uvedla, že je nesporné, že žalobkyně je osobou, která byla v období 17. 5. 1951 do 18. 6. 1951 vězněna vazebně (bez následného odsouzení) a posléze rehabilitována dle příslušných právních předpisů. Žalobkyně je tedy dle žalované nepochybně osobou uvedenou v ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) citovaného nařízení vlády ve znění nařízení vlády č. 405/2005 Sb. účinném od 1. 11. 2005. S ohledem na skutečnost, že žalovaná o dané věci rozhodovala v době před účinností nařízení vlády č. 405/2005 Sb., nemohla rozhodnout jinak než zamítnutím uplatněné žádosti. V této souvislosti však žalovaná poukázala na to, že žalobkyně může uplatnit novou žádost o příplatek k důchodu dle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění nařízení vlády č. 405/2005 Sb., přičemž výplata bude s ohledem na stávající judikaturu Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu náležet již od ledna 2005.

Ze správního spisu žalované a rehabilitačních spisů Rt 4/93 a Rt 207/90 Nejvyšší správní soud zjistil následující relevantní skutečnosti.

Ve správním spise žalované je založen rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 2. 1994, sp. zn. 7 Tz 99/93, kterým byl na základě stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti podle ustanovení § 30 odst. 2 zákona o soudních rehabilitacích zrušen rozsudek bývalého Krajského soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. Tk 194/52 z toho důvodu, že tímto rozsudkem byl porušen zákon v neprospěch žalobkyně. Tímto rozsudkem byl k odvolání okresního prokurátora v Zábřehu zrušen rozsudek Okresního soudu v Zábřehu ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. T 39/52, kterým byla žalobkyně zproštěna obžaloby ze spáchání trestného činu rozkrádání národního majetku podle ustanovení § 245 odst. 1 písm. c) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, dále pokusu návodu k trestnému činu křivé výpovědi podle § 5, § 7 a § 161 odst. 1 téhož zákona. Vrchní soud v Praze tímž rozsudkem odvolání bývalého okresního prokurátora v Zábřehu zamítl.

Rozsudek bývalého Krajského soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. Tk 194/52, na jehož základě byla žalobkyně pravomocně odsouzena, však ve spise chybí a není založen ani v přiloženém rehabilitačních spisech Rt 4/93 a Rt 207/90.

Z potvrzení pro účely důchodového zabezpečení vydané Generálním ředitelstvím vězeňské služby v Praze ze dne 7. 9. 1994, č. j. GŘ VS 2187/45672/53/94, vyplývá, že žalobkyně vykonala vazbu v období 17. 5. 1951 – 18. 6. 1951. Trest odnětí svobody žalobkyně dle tohoto potvrzení žádný nevykonala.

Z rozhodnutí žalované ze dne 16. 11. 1994, č. X, vyplývá, že žalobkyni byl zvýšen její starobní důchod na základě ustanovení § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb. zpětně ode dne 6. 6. 1991 za dobu výkonu vazby v rozsahu 1 měsíce o částku 15 Kč měsíčně.

Rozhodnutím ze dne 7. 4. 2005, č. j. X, byla žalovanou zamítnuta žádost o poskytnutí příplatku k starobnímu důchodu. V odůvodnění žalovaná uvedla, že v souladu s ustanovením § 1 písm. a) citovaného nařízení náleží příplatek k důchodu státním občanům České republiky, kteří v době od 25. února 1948 do 31. prosince 1989 byli odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu pro trestný čin, za který byli rehabilitováni podle zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 58/1969 Sb. a zákona č. 70/1970 Sb., nebo podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zákona č. 633/1992 Sb. a zákona č. 198/1993 Sb., nebo jejichž odsouzení pro trestný čin uvedený v § 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., bylo zrušeno cestou obnovy řízení, stížnosti pro porušení zákona anebo podle § 6 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, a pobírají starobní nebo plný invalidní důchod z českého důchodového pojištění. Žalovaná uvedla, že podmínky uvedené v § 1 písm. a) citovaného nařízení nebyly splněny, neboť žalobkyně nevykonávala trest odnětí svobody, nýbrž byla vězněna pouze vazebně.

Ze soudního spisu Nejvyšší správní soud zjistil následující skutečnosti.

Z přípisu Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci ze dne 20. 4. 2006 vyplynulo, že tento soud nemá k dispozici trestní spis žalobkyně Tk 194/95 (v němž je obsažen pravomocný odsuzující rozsudek Krajského soudu v Olomouci téže spisové značky), neboť tyto spisy u něho nejsou archivovány.

Vzhledem ke zdravotnímu stavu žalobkyně jí byl krajským soudem usnesením ze dne 26. 11. 2007, č. j. 43 Cad 62/2005 – 36, ustanoven opatrovník, a to její manžel F. Š. Dále pro účely řízení o kasační stížnosti byl žalobkyni ustanoven advokát JUDr. Radomír Píček.

Z přípisu žalované ze dne 25. 11. 2008 Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatelka zemřela dne 16. 10. 2008. Na výzvu manžel žalobkyně (dále jen „stěžovatel“) zdejšímu soudu sdělil, že hodlá pokračovat v řízení o kasační stížnosti místo své zesnulé manželky. Usnesením ze dne 11. 12. 2008, č. j. 6 Ads 96/2007 – 87, proto Nejvyšší správní soud rozhodl o tom, že na straně žalobce bude pokračováno v řízení o kasační stížnosti se stěžovatelem F. Š.

Usnesením ze dne 26. 1. 2009, č. j. 6 Ads 96/2007 – 97, Nejvyšší správní soud ustanovil stěžovateli advokáta JUDr. Radomíra Píčka jako zástupce pro řízení o kasační stížnosti žalobkyně.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů; zkoumal při tom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 2 a 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „s. ř. s.“). Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že **kasační stížnost je důvodná.**

Nejvyšší správní soud především považuje za vhodné vymezit obecný význam namítaných kasačních důvodů. Nezákonnost napadeného rozsudku spočívající v nesprávném posouzení právní otázky [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.] může spočívat buď v tom, že soud při svém rozhodování aplikoval na posuzovanou věc jiný právní předpis, než měl správně použít, a pro toto pochybení je výrok soudu v rozporu s příslušným ustanovením toho kterého právního předpisu, nebo v tom, že soudem byl sice aplikován správný právní předpis, avšak nebyl správně

vyložen. O nesprávné posouzení právní otázky může jít také tehdy, pokud by byl vyvozen nesprávný právní závěr z jinak správně zjištěného skutkového stavu věci, nebo je sice učiněn správný právní závěr, ale v odůvodnění rozhodnutí je nesprávně prezentován.

Podle ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s. je Nejvyšší správní soud vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné [§ 103 odst. 1 písm. c)], nebo bylo-li zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, anebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné. Ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. (na něž ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s. odkazuje), spočívá zmatečnost řízení před soudem v tom, že chyběly podmínky řízení, ve věci rozhodoval vyloučený soudce, nebo byl soud **nesprávně obsazen**, popř. bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce. Pro posuzovanou věc jsou relevantní kasační důvody uvedené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Tyto důvody v sobě zahrnují tři dílčí varianty nepřezkoumatelnosti. První, tam upravený důvod (nepřezkoumatelnost spočívající v nesrozumitelnosti rozhodnutí) spočívá podle Nejvyššího správního soudu buď v tom, že rozhodnutí vykazuje takové textové a formulační nedostatky, že z obsahu textu není dostatečně zřejmá souvislost s příslušnými podklady pro rozhodnutí, nebo případně v tom, že i jinak text rozhodnutí obsahuje nejasné, rozporné či jiným způsobem nesrozumitelné údaje. Taková nesrozumitelnost rozhodnutí však v souzené věci podle Nejvyššího správního soudu nenastala. Následující důvod (nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatku důvodů rozhodnutí) je potom třeba spatřovat v tom, že se rozhodnutí neopírá o důvody, které opodstatňují dospět k určitému výroku rozhodnutí. Možný dopad tohoto kasačního důvodu je třeba posuzovat vždy ve spojení se zněním konkrétního rozhodnutí. Konečně posledně jmenovaný důvod, tedy že se jedná o nepřezkoumatelnost spočívající v jiné vadě řízení před soudem, Nejvyšší správní soud poznamenává, že je třeba její význam posuzovat jako důvod pro zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně pouze za předpokladu splnění věty navazující, tedy, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. V posuzované věci je tedy zapotřebí přezkoumat, zda nebyl naplněn některý z těchto kasačních důvodů.

Zákonnost napadeného rozsudku je třeba přezkoumat z toho pohledu, zda krajský soud správně vyložil a aplikoval citované nařízení vlády, které je prováděcím předpisem vydaným vládou dle ustanovení § 8 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, ve znění pozdějších předpisů, na základě něhož byla vláda přímo zákonodárcem zmocněna k nápravě některých křivd spáchaných na odpůrcích komunistického režimu a na osobách, které byly postiženy jeho perzekucemi, v oblasti sociální, zdravotní a finanční. V kontextu skutkových zjištění týkajících se případu žalobkyně jde pak o posouzení otázky, zda žalobkyně tím, že byla v době 17. 5. 1951 do 18. 6. 1951 vazebně vězněna, naplnila podmínky citovaného nařízení ve znění platném a účinném k datu vydání rozhodnutí žalovanou. Krajský soud zaujal názor vycházející z jazykového a logického výkladu ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) citovaného nařízení, podřadil pod ně zjištěný skutkový stav a dovedl, že „...*za politické vězně pro účely tohoto nařízení vlády je možno považovat pouze osoby v minulosti odsouzené. Osoby, které byly vězněny pouze vazebně, a poté zproštěny obžaloby nebo nebyly pravomocně odsouzeny, jimi nebyly, a to ani v případě, že byly rehabilitovány dle ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb.*“ Podle tohoto právního názoru krajského soudu žalobkyně nesplnila podle právního stavu platného a účinného v době rozhodování žalované podmínky stanovené citovaným nařízením. Nejvyšší správní soud se s tímto názorem neztotožnil, k čemuž ho dovedly následující právní a skutkové úvahy.

Ustanovení § 1 odst. 1 zákona o soudních rehabilitacích vyjadřuje účel tohoto zákona takto: „*Účelem zákona je zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické*

společnosti respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.“

V ustanoveních § 2 a § 4 zákon o soudních rehabilitacích uváděl věcný rozsah odsuzujících rozhodnutí, které měly být podle tohoto zákona být buď zrušeny ex lege, anebo přezkoumány v přezkumném řízení.

Ustanovení § 30 odst. 2 zákona o soudních rehabilitacích obsahovalo podpůrné pravidlo pro umožnění přezkumu odsuzujících rozhodnutí za trestné činy, které nespadají do rozsahu ustanovení § 2 a 4 tohoto zákona: „I v jiných věcech, než jsou uvedeny v tomto zákoně, je generální prokurátor povinen podat stížnost pro porušení zákona, jestliže přezkoumáním zjistí, že k porušení zákona došlo z důvodů uvedených v § 1. Tomuto postupu nebrání skutečnost, že Nejvyšší soud věc rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona.“ Odstavec třetí téhož ustanovení pak uváděl, že pro odškodnění se použijí obdobně ustanovení oddílu šestého tohoto zákona.

Ustanovení § 1 písm. a) citovaného nařízení s účinností do 31. 10. 2005 znělo takto:
„*Státní občané České republiky, kteří*

a) v době od 25. února 1948 do 31. prosince 1989 byli odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu pro trestný čin, za který byli rehabilitováni podle zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 58/1969 Sb. a zákona č. 70/1970 Sb., nebo podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zákona č. 633/1992 Sb. a zákona č. 198/1993 Sb., nebo jejichž odsouzení pro trestný čin uvedený v § 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., bylo zrušeno cestou obnovy řízení, stížnosti pro porušení zákona anebo podle § 6 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, a pobírají starobní nebo plný invalidní důchod z českého důchodového pojištění 1), nebo

*b) po osobách uvedených v písmenu a) pobírají vdovský nebo vdovecký důchod z českého důchodového pojištění 1),
mají nárok na poskytnutí příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených jim komunistickým režimem v oblasti sociální (dále jen "příplatek").“*

Novelizací provedenou nařízením vlády č. 405/2005 Sb. byl okruh osob pokrytých ustanovením § 1 písm. a) citovaného nařízení rozšířen o občany, kteří „...byli nezákonně zbaveni osobní svobody a byli rehabilitováni podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb.“

Jak Nejvyšší správní soud již ve své předchozí judikatuře konstatoval, jazykovým výkladem tohoto ustanovení ve stavu platném a účinném do 31. 10. 2005 (tedy zároveň i k datu vydání rozhodnutí žalované) lze dovodit následující podmínky vzniku nároku na příplatek: 1) státní občanství ČR, 2) odsouzení v inkriminované době pro trestný čin a vykonání trestu, jeho části nebo vazby; 3) rehabilitace za toto odsouzení dle vyjmenovaných právních předpisů, anebo zrušení odsuzujícího rozhodnutí stanoveným způsobem (zde je mezi oběma dílčími podmínkami bodu 3) vztah alternativní), a konečně 4) pobírání stanovené důchodové dávky z českého systému důchodového zabezpečení. Jedná se s ohledem na všechny okolnosti o výčet kogentních podmínek, jehož jednotlivé prvky musí být naplněny kumulativně, aby nárok podle citovaného ustanovení vznikl. V případě, že jedna z podmínek prokázána není (v tomto případě podmínka odsouzení), není možné od jejího nesplnění odhlédnout

(viz k tomu rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. července 2007, č. j. 4 Ads 63/2006 - 108, přístupný na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud si je vědom, že krajský soud při posouzení těchto podmínek mohl vycházet pouze z podkladů obsažených ve správním spise žalované a přiložených rehabilitačních spisech. V tomto spisovém materiálu však bohužel nebyl obsažen pravomocný odsuzující rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. Tk 194/52, jenž se krajský soud snažil neúspěšně doplnit do spisového materiálu. Přes tuto neúplnost podkladů rozhodnutí má však Nejvyšší správní soud na základě skutečností zjištěných z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 2. 1994, sp. zn. 7 Tz 99/93, které žalovaná nerozporovala, za prokázané, že žalobkyně byla tímto rozsudkem pravomocně odsouzena za spáchání trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle ustanovení § 245 odst. 1 písm. c) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, dále pokusu návodu k trestnému činu křivé výpovědi podle § 5, § 7 a § 161 odst. 1 téhož zákona. Za tento trestný čin jí byl uložen trest odnětí svobody na 4 měsíce podmíněně s odkladem na dobu 2 let. Dále byla odsouzena k peněžitému trestu 10 000 Kčs. Žalobkyně byla pro spáchání tohoto trestného činu držena v období 17. 5. 1951 až 18. 6. 1951 ve vazbě. Teprve po změně společenských a politických poměrů byla podle zákona č. 199/1990 Sb., o soudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů rehabilitována a pravomocný rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. Tk 194/52, byl Vrchním soudem v Praze zrušen, a to v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti. Ze spisu tak rozhodně není možné dospět k závěru, že žalobkyně nebyla pravomocně odsouzena, neboť takovému závěru nenavštěvoval žádný listinný důkaz. Nejvyšší správní soud v této souvislosti považuje za nutné upozornit, že pravomocné rozhodnutí je takové rozhodnutí, které již nelze zvrátit řádným opravným prostředkem. V dané věci byla žalobkyně uznána vinou rozsudkem odvolacího soudu vydaném na základě odvolání okresního prokurátora. Proti rozhodnutí odvolacího soudu není a ani nebylo přípustné podání dalšího odvolání, a předmětný rozsudek tak nabyl právní moci. Je tedy zřejmé, že žalobkyně byla pravomocně odsouzena rozsudkem Krajského soudu v Olomouci ze dne 20. 3. 1953, sp. zn. 7 Tk 194/52, a proto naplnila podmínku pravomocného odsouzení za trestný čin, za nějž také vykonala vazbu, jak to předpokládá citované ustanovení § 1 písm. a) nařízení vlády č. 405/2005 Sb.

Nejvyšší správní soud po přezkoumání napadeného rozsudku ve vztahu k uvedeným skutečnostem dospěl k závěru, že napadený rozsudek krajského soudu je ve svém rozhodovacím důvodu nepřezkoumatelný ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Zároveň je evidentní, že se krajský soud dopustil i nesprávného posouzení právní otázky, neboť nesprávně interpretoval ustanovení § 1 písm. a) citovaného nařízení. Nejvyšší správní soud tedy dává za pravdu žalobkyni v tom, že napadený rozsudek trpí nezákonností. Žalobkyně totiž z výše uvedených důvodů splňovala jak podmínku pravomocného odsouzení v době od 25. února 1948 do 31. prosince 1989, tak i podmínku vykonání trestu odnětí svobody nebo vazby pro trestný čin, za nějž byla odsouzena. Jelikož mezi výkonem trestu odnětí svobody a vykonáním vazby zakládá citované ustanovení nařízení alternativní logický vztah, stačí naplnění alespoň jedné z těchto skutečností ke splnění této podmínky nároku na příplatek k důchodu. Nejvyšší správní soud považuje na základě skutečností zjištěných ze spisu za nesporné, že žalobkyně splnila jak podmínku pravomocného odsouzení, tak i podmínku vykonání trestu odnětí svobody či vykonání vazby nebo jejich části.

Naplnění třetí podmínky obsažené v citovaném ustanovení, tj. rehabilitace žalobkyně podle jednoho ze zákonných předpisů uvedených v tomto ustanovení, je zapotřebí hodnotit z pohledu možností žalobkyně dosáhnout zrušení výše označeného odsuzujícího rozsudku Krajského soudu v Olomouci. Trestný čin rozkrádání národního majetku podle ustanovení § 245

odst. 1 písm. c) zákona č. 86/1950 Sb. a pokus návodu k trestnému činu křivé výpovědi podle § 5, § 7 a § 161 odst. 1 téhož zákona nebyly zařazeny mezi rehabilitovatelnými trestnými činy uvedenými v ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 119/1990 Sb., o soudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, u nichž došlo ke zrušení pravomocných odsuzujících soudních rozhodnutí ze zákona. Stejně tak se nejednalo o rehabilitovatelné trestné činy spadající pod věcný rozsah ustanovení § 4 písm. c) téhož zákona, u nichž bylo vedeno přezkumné řízení na návrh aktivně legitimovaných osob uvedených v § 5 odst. 2 téhož zákona, anebo na návrh prokurátora. Z toho důvodu žalobkyně podala podnět ze dne 28. 8. 1992 ministru spravedlnosti k podání stížnosti pro porušení zákona, aby dosáhla zrušení označeného pravomocného rozsudku Krajského soudu v Olomouci v řízení o této stížnosti. Podle ustanovení § 30 odst. 2 zákona o soudních rehabilitacích měl generální prokurátor povinnost podat stížnost pro porušení zákona, jestliže přezkoumáním zjistil, že k porušení zákona došlo z důvodů uvedených v § 1 tohoto zákona. Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci, na základě něhož byla žalobkyně rehabilitována, byl vydán právě v souladu s tímto ustanovením. Nejvyšší správní soud podotýká, že dosah tohoto rozsudku na právní status žalobkyně z hlediska splnění podmínky rehabilitace, s níž citované nařízení pracuje, je třeba v plném rozsahu v kontextu smyslu a účelu zákona o soudních rehabilitacích vyhodnotit jako nápravu protiprávního stavu založeného nezákonným rozsudkem Krajského soudu v Olomouci, a tím i jako plnou rehabilitaci žalobkyně. Tento závěr nerozporovala ve svém vyjádření ke kasací stížnosti ani žalovaná. Na základě této formy rehabilitace byla žalobkyně v souladu s ustanovením § 25 odst. 7 zákona o rehabilitacích odškodněna formou úpravy starobního důchodu. Nejvyšší správní soud k této otázce uzavírá, že žalobkyně splnila podmínku rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb. pro účely přiznání příplatku k důchodu v souladu s citovaným nařízením.

Z těchto argumentů Nejvyšší správní soud dovodil, že krajský soud nesprávně vyhodnotil skutkový stav věci, když dospěl stejně jako žalovaná ve správním řízení k závěru, že žalobkyně nesplnila podmínku pravomocného odsouzení za trestný čin, za nějž vykonala vazbu, ačkoliv je to v příkrém rozporu se skutečnostmi zjištěnými ze správního spisu. Tím naplnil vadu spočívající v nepřezkoumatelnosti rozhodnutí soudu pro nedostatek skutkových důvodů [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], v tomto případě pro jejich nesprávnou interpretaci, která je v rozporu se skutečnostmi zjištěnými ze spisu. Dále napadený rozsudek krajského soudu trpí nezákonností, neboť krajský soud nesprávně interpretoval ustanovení § 1 písm. a) citovaného nařízení a nesprávně dovodil, že žalobkyně nemá nárok na příplatek k důchodu podle tohoto nařízení, když pro trestný čin, za nějž byla pravomocně odsouzena, vykonala pouze vazbu.

Na okraj věci považuje Nejvyšší správní soud za vhodné vyložit svůj pohled na novelizaci citovaného nařízení prostřednictvím nařízení vlády č. 405/2005 Sb. ve vztahu k posuzované věci. Tato novela rozšířila okruh oprávněných osob o osoby, které byly rehabilitovány podle ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů. Toto ustanovení dopadá především na ty případy, v nichž se jednalo o politického vězně, který nebyl odsouzen, ale vykonal po určitou dobu vazbu (k tomu blíže např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 3. 2007, č. j. 6 Ads 4/2006 – 31, přístupný na www.nssoud.cz). Žalobkyně do této skupiny osob nepatří, neboť sice byla nezákonně zbavena osobní svobody tím, že vykonal pro obvinění ze spáchání uvedených trestných činů vazbu, avšak nebyla rehabilitována podle ustanovení § 33 odst. 2 zákona o soudních rehabilitacích, nýbrž podle ustanovení § 30 odst. 2 tohoto zákona, jak bylo výše zdůvodněno. Proto případ žalobkyně nespadá do kategorie případů řešených touto novelizací citovaného nařízení, nicméně z výše uvedených důvodů spadá pod rozsah podmínek upravených ustanovením § 1 písm. a) citovaného nařízení před jeho novelizací.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek pro nepřezkoumatelnost a nezákonnost [§ 103 odst. 1 písm. d), a) s. ř. s.]. V dalším řízení bude krajský soud povinen znovu vyhodnotit skutečnosti zjištěné ze správního spisu a dospět ke správnému zjištění skutkového stavu věci. V souladu s argumentací Nejvyššího správního soudu uvedenou v tomto rozsudku, která je pro krajský soud závazným právním názorem v souladu s ustanovením § 110 odst. 3 s. ř. s., bude krajský soud povinen rozhodnutí žalované zrušit a věc jí vrátit k dalšímu řízení, v němž žalovaná znovu rozhodne o nároku žalobkyně na příplatek ke starobnímu důchodu v souladu s právním názorem uvedeným v novém rozsudku krajského soudu. Žalobkyně již sice zemřela, ale do jejích práv nastoupil stěžovatel jako její pozůstalý manžel. Krajský soud v odůvodnění svého rozsudku rovněž zaváže žalovanou k postupu podle ustanovení § 3 odst. 2 citovaného nařízení, podle něhož platí, že zemřel-li žadatel o příplatek dříve, než byla výplata příplatku přiznána nebo příplatek vyplacen, příplatek za období od 1. ledna 2005 do dne úmrtí se přizná a vyplatí jednorázově vdově nebo vdovci.

V novém rozhodnutí ve věci krajský soud rozhodne rovněž o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti a o přiznání odměny ustanovenému zástupci žalobkyně za úkony právní služby učiněné v řízení o kasační stížnosti, a to v souladu s ustanovením § 110 odst. 2 s. ř. s.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. února 2009

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu